

(Tartu Ülikooli Kõrva-nina-kurgukliinikust. Juhataja: prof. E. Saareste.)

Abinõudest seebikivilahusega juhtuvate õnnetuste vältimiseks.

Otto Kramann.

Nagu üldiselt teada, on meil seebikivilahusega juhtuvad õnnetused väga sagedased ja nende arv ei näita ka viimaseil aastail mingisugust vähenemist.

Kui palju meil aastas seebikivilahust joonuid esineb, on raske täpsalt ütelda, sest nende õnnetuste registreerimine toimub meil võrdlemisi puudulikult ja seega puuduvad usaldusväärsed statistilised andmed. Et saada umbkaudsetki arvu, pöördusin 1938 suvel, osalt suusõnaliselt, osalt kirjalikult, meie suuremate haiglate poole üle riigi järelepärimisega selle üle, kui palju seebikivilahust joonuid on haiglas esinenud kolme viimase aasta (1935—37) jooksul, aasta kohta.

Sarnaselt on andmeid kogutud 20-st haiglast, kus nimeetatud õnnetusi on kokku esinenud keskmiselt 117 juhtu aastas. On ju võimalik, et mõned juhud on siin korduvalt arvestatud, teisest küljest aga arvestades sellega, et andmeid ei ole kõigist haiglaist ja et üksikud juhud võivad esineda ka väljaspool haiglaid, võiks meil nimetatud õnnetusi esineda siiski umbes 120 juhtu aastas. Seega joob meil Eestis igal 3-ndal päeval üks inimene seebikivilahust. Nende õnnetuste arv on meie oludes seega küllalt suur, et selle peale tõsisemat tähelepanu pöörata.

Seebikivilahuse mittetahtlik joomine on pahe, mis esineb peaaegu terves maailmas ja mille vastu püütakse igapidi võidelda, mis aga osutub võrdlemisi raskeks.

Paljudes riikides on püütud seebikivi ja selle lahuse müüki seadusiga ja määrusiga korraldada.

Nii on Jacques'i poolt (Bronchoscopie 1935, 230) 1935. a. kogutud andmete põhjal Saksa maal maksev seadus, mis lubab seebikivilahuse müüki ainult erilisis kuuekandilisis pudeleis, kusjuures etiketil on surnupealuu kujutis ja sõna „mürk“. Müüa võivad ainult apteegid, rohukauplused ja keemiliste ainete depood.

Šveitsis müüakse seebikivilahust ainult apteekides ja rohukaupluses. Kuni 40%-list lahust võib saada ilma erilise loata, lahus asub aga samuti erilisis kuuekandilisis pudeleis, varustatud etiketiga, millel asub surnupealuu kujutis ja sõna „mürk“.

Inglismaal üle 4%-line NaOH lahus kuulub mürkide hulka. Nõud peavad kandma etiketti, kus on tähendatud aine nimetus, lahuse kangus ja sõna „mürk“.

Taanis kuulub seebikivi mürkide ja teiste tervisele kahjulikkude ainete kohta kuuluva seaduse alla. Tehniliseks otstarbeks müüakse lahust erilisis heksagonaalseis pudeleis, varustatult hoiatava etiketiga.

Türgis on kehtimas seadus, mille järgi seebikivi müüakse ainult apteekidest, alati spetsiaalses pakises. Suuremal arvul ostes on vajalik eriline luba.

Need oleksid ainult üksikud näited. Ka paljudes teistes riikides on vastavad korraldused kehtimas. Suuremaist riikidest puudus seni küll veel vastav korraldus Prantsusmaal, kuid 1935. a. moodustati ka seal prantsuskeelse bronho-ösofagoskoopia seltsi poolt vastav komisjon, kes seda küsimust hakkas uurima ja vastavat korraldust välja töötama Prantsusmaal ja Belgia tarvis (Bronchoscopie 1935, 236).

Seebikiviga ei võidelda aga mitte ainult Euroopas, sama võitlust peetakse ka Ameerikas. Ameerika Ühendriikides pandi 1927 Chevalier-Jacksoni soovitusel presidendi poolt maksma üle riigi seadus, et müügile tulevad seebikivi pakised peavad kandma vastavat hoiatavat etiketti. Sellest ajast peale on seebikivilahusega juhtuvate õnnetuste arv seal

vähenenud 50% võrra ja mõnes osariigis isegi kuni 75% (Taylor: Bronchoscopie 1936, 200).

See näitab, et niisugused seadused annavad võrdlemisi häid tulemusi ja on seega täiesti õigustatud ja tarvilikud.

Kuidas on aga olukord meil? Seebikivi esineb meil müügil substantsina. Müüakse seda rohukauplusis kui ka paljudes teistes koloniaalkauplusis. Kuni 1932. aastani oli meil seebikivi müük vaba, erilisi määrusi selle kohta ei olnud. 1932 saatis Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus maa- ja linna-tervishoiuarstidele ringkirja, kus tunnistati tarvilikuks, et seebikivi müügikohad varustaksid ostjaid trükitud õpetusega selle hoidmise ja ettevaatliku tarvitamise kohta. Selle ringkirja põhjal on siis võetud kaupluste omanikelt allkiri, et nad seda korraldust täidaksid.

Seega on ka meil selles suunas püütud midagi teha, sellest on aga vähe ja kahjuks on see vähegi jäänud ainult paberile.

Tutvudes isiklikult 1937 kevadel ja 1938 suvel seebikivi müügiga paljudes kohtades ja kogudes andmeid ka teiste käest selgus, et nii suuremaist rohukauplusist kui ka vähe- maist koloniaalkauplusist, kus seda müüakse, saab seebikivi osta täiesti vabalt, mingisugust suusõnalist ega kirjalikku hoiatust kaasa ei anta. Ühtlasi võisime konstateerida, et seebikivi esineb meil müügil nagu mingisugune esimese järgu toiduaine, mida müüakse toiduainete-kauplusis kõrvuti leivaga. Osta võib seda kangemajõulist ainet igaüks niipalju kui soovib.

Trükitud hoiatusi ei ole me kunagi näinud, ei ole ka kedagi kohanud, kes neid oleks näinud. Kas neid üldse trükitud on, selle kohta puuduvad meil andmed. On tõenäone, et see korraldus ei ole õieti kunagi jõusse astunud.

Kokku võttes võib ütelda, et seebikivimüük on meil praegu praktiliselt täiesti vaba. Sarnane olukord ei tohiks enam edasi kesta. Nagu eelpool nägime, on peaaegu kõik Lääne kultuurriigid sellel alal kitsendusi loonud. Seda on tehtud täie õigusega, sest asi on küllalt tõsine ja seda väärt.

On ju kõigile teada, et küllalt suur osa seebikivilahuse joojaist sureb, kas varsti peale joomist mürgistusse või hiljemini mitmesuguste kõrvalhaiguste tagajärjel. Ülejäänuiust suurel osal tekivad söögitoru armstriktuurid, jäävad seega eluaeg vigasteks, teatavas mõttes invaliidideks. Neil tuleb kas eluaeg söögitoru laiendada või saavad endid toita ainult valitud toiduga, mille tagajärjeks on lõppeks jällegi varane surm.

Kannatajaiks on siin kõige sagedamini väikesed lapsed. Seega kaotame selle läbi hulga lapsi, mis juba riiklikust seisukohast väljudes suurt kahju toob. Eriti nüüdsel ajajärgul, kus meil nii sageli kurdetakse rahvaarvu juurdekasvu vähesuse üle ja kus riigivõim kavatseb mitmesuguseid samme astuda selle olukorra parandamiseks, tuleks arvesse võtta ka seebikivilahusega juhtuvaid õnnetusi, sest ka see on üks tegur, mis mõjub kaasa rahvaarvu vähenemisele.

Teisest küljest vaadates olukorda puhtinimlikust seisukohast, jälgides seda ravi, mis tuleb ette võtta peale seebikivilahuse joomist, näeme, kui palju väikesed lapsed selle all peavad kannatama, kui neil igapäev sondidega söögitoru laiendatakse, olles sealjuures puuduliku toitmisega ja sageli näljas, kusjuures niisugune ravi võib kesta kuude ning aastate viisi ja isegi eluaeg. Missugust suurt vaeva, aega ja püsivust see nõuab samuti arstidelt ja muult haigla personaalilt, siis eeskätt küll kõik need kolleegid ja teised, kes sellega tegemist teevad ja isegi need, kes seda ainult näinud on, ei saa teisiti kui peavad kindlasti asuma seisukohale, et niisuguseile õnnetusile tuleb püüda piir panna.

Kui meil mõnelt poolt püütakse väita, et seebikivi müüki ei saa kitsendada, vaid ümberpöörduvalt, see peaks rahvale veel palju kättesaadavam olema, sest see on majapidamises väga tarvilik aine, siis julgeme me sellele kindlasti vastu rääkida, kuna see vaade ei ole meie arvates küllaldaselt põhjendatud. Rahvas on meil seda ainet aja jooksul, eriti Maailmasõja aastast alates, lihtsalt tarvitama harjunud rohkem kui vajalik. Selleks on kogu aeg kaasa aidanud muidugi seebikivi vabamüük.

Õigustatud on meil seebikivi tarvitus peamiselt ainult seebikeetmiseks. Tegelikult läheb selleks teda aga võrdlemisi vähe. Me oleme aastate viisi kogunud täpsaid anamnestilisi andmeid kõikide Ülikooli Kõrva-nina-kurgukliinikus käinud seebikivilahust joonute kohta ja sealjuures alati küsinud andmeid ka selle kohta, mis otstarbeks seebikivi osteti. Tulemus on see, et ükski neist ei ole seebikivi ostnud seebikeetmiseks. Ostetud on seda peamiselt pesu pesemiseks, samuti puunõude ja põranda pesemiseks. Õnnetused juhtuvadki sageli just pesupäevadel. Suured seebikivi tarvitajad on ka linnad, kus harilikult seepi ei keedeta.

Seebikivi tarvitamine pesemiseks ei ole aga kaugeltki hädavajalik. Pesu pesemiseks on ta aga otse kahjulik.

Me teame vististi igäüks, kui palju meil on kodusid, nii linnas kui maal, kus seebikivi kunagi ei tarvitata, kus ilma selleta hästi toime tullakse, ilma et puhtus selle all kannataks.

Seebikivi tarvitamine nimetatud otstarbeiks on halb harjumus, mida tuleb rahvalt ära võõrutada, milgi tingimusel aga lasta edasi süvendada, mida võimaldab seebikivi vabamüük.

Seebikivilahusega juhtuvate õnnetuste vältimiseks tuleks meil kindlasti tarvitusele võtta energilisemad abinõud.

Esimeses järjekorras tuleks välja töötada ja maksma panna uus seebikivi müügikorraldus. Praegune korraldus on selleks puudulik, isegi sel juhul, kui seda täpsalt täidetakse. Tõhusamaid tulemusi võiks anda ainult seebikivi vabamüügi lõpetamine või tunduv piiramine.

Kui asuda esialgu ainult seebikivi vabamüügi piiramise seisukohale, siis võib seda teha loomulikult väga mitmeti. Meie arvates tuleks selleks välja anda erimäärus, mis oleks välja töötatud ligikaudu samadel aluseil, nagu see on meil kehtiv „mürgiste taimekaitsevahendite ja kahjurite tõrjevahendite müügi määrus“ (R. T. 16 — 1933). See tähendab, et müügi õigus on ainult apteekidel, rohukauplusil ja mõnedel teistel kauplusil, kellel on vastav Tervishoiu ja Hoolekande Talituse luba. Müük peaks toimuma k i n d l a i s p a k i.

seis, millel oleks silmapaistvalt peale trükitud aine nimetus, surnupealuu kujutis ja sõna „mürk“.

Ostjale tuleks kaasa anda trükitult hoiatavad juhtnöörid õnnetuste ärahoidmiseks ja õpetus, kuidas viimaste puhul toimida. Sealjuures ostja annaks oma allkirja selle üle, et ta enne pakise avamist loeb läbi hoiatavad juhtnöörid ja vastutab kõigi nende tagajärgede eest, mis võivad esineda seebikiviga või selle lahusega ettevaatamata ümberkäimisest või hoiatavate juhtnööride mittetäitmisest. Et ostja annab vastutava allkirja, siis loomulikult ei saa ostjaina esineda alaealised. Neis hoiatavais juhtnööres tuleks kindlasti nõuda, et seebikivi või selle lahust ei hoitaks ükskõik missuguses nõus või pudelis. Alalhoidmine võiks toimuda ainult spetsiaalseis nõudes või pudeleis, mis on varustatud eelpool nimetatud etiketiga.

Seadus või määrus ei peaks seega haarama mitte ainult seebikivi müüki, vaid ka sellega ümberkäimist ja hoidmist.

Ükski seadus ega määrus ei anna tulemusi, kui seda korralikult ei täideta. Et sundida rahvast seadust täitma, tuleks kõik seaduse vastu eksijad võtta vastutusele, kusjuures karistuse normid peaksid olema küllalt suured. Kerge karistus ei anna mingisuguseid tulemusi.

Kindlalt pakkimata kujul tuleks seebikivi lugeda II järgu mürgiste ja kangemõjuliste ainete hulka, millede vabamüük on „väljaspool apteeke mürgiste ja kangemõjuliste ainete müügi määruse“ (R. T. 57 — 1930) põhjal keelatud. See oleks täiesti loomulik, sest sinna kuuluvad meie seebikivile, s. o. *natr. causticum*'ile nii lähedane aine nagu kaalium-seebikivi (*kaliium causticum*), samuti *plumbum aceticum*, *argentum nitricum* jt.

Need oleksid umbes need põhimõtted, millede alusel seadust või määrust võiks koostada.

Kui juba peaaegu igas kultuurriigis on kehtimas vastavad seadused, siis selle läbiviimine ei tohiks ka meil ülesamatuid raskusi tekitada.

Deutsches Referat.

O. KRAMANN: **Über Massnahmen zur Vermeidung von Unglücksfällen mit Seifensteinlösung.** (Aus der Oto-rhino-laryngologischen Klinik der Universität Tartu. Direktor: Prof Dr. med. E. Saareste.)

Nach den vom Verf. gesammelten Daten kommt Trinken von Seifensteinlösung in Estland ungefähr 120 mal jährlich vor. Als Vorbeugungsmassnahme dagegen empfiehlt Verf. weitgehende Einschränkung des Freihandels mit Seifenstein. Zum Verkauf dürfte Seifenstein nur in fester Verpackung gelangen, auf welcher augenfällig die Bezeichnung des Inhalts nebst Totenkopf und der Warnung „Gift!“ angebracht ist. Jeder Seifensteinkäufer sollte eine gedruckte Aufklärung und Anweisung zur Verhütung von Unglücksfällen mitbekommen. Seifenstein und dessen Lösungen dürften nur in Spezialgefässen, resp. Flaschen, aufbewahrt werden, die mit genügender Warnungsetikette versehen sind.
